

Josip Jurčić

GRAD ROJINJE

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:

Grad Rojinje

Josip Jurčič

Josip Jurčič, 1866

Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:

Bird Publisher

DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš

Telefon: +386 (1) 723 78 28

E-pošta: info@bird-publisher.com

www.bird-publisher.com

Urednik: Damjan Plut

Oblikovanje: Grafiza

PDF in e-knjiga narejena: junija 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

JURČIČ, Josip

Grad Rojinje [Elektronski vir] / Josip Jurčič. - El. knjiga. -

Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-064-6 (pdf)

ISBN 978-961-279-065-3 (mobi)

ISBN 978-961-279-066-0 (ePUB)

257118464

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.

Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.

Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

I. Hudodelstvo	6
II. Drvar in njegov sin	11
III. V gradu	14
IV. V koči pri Kolpi.....	17
V. Čuden dogodek na Rojinju	20
VI. Gospodar in hlapci.....	23
VII. Veselejša leta	27
VIII. Zaslužena kazen	31
IX. Konec.....	34

I.

Hudodelstvo

Leta 1593. meseca junija so se Slovenci zadnjikrat zbrali, da bi odgnali Turka, svojega groznega nadlegovalca, ki skozi dvesto let ni dal deželi miru ne pokoja. Andrej Turjaški, žlahtnik stare rodovine, bil je tisti mož, ki je pod svojo zastavo priklical zlasti kranjske korenjake v obrambo in zaslombo domačije proti sovražnikom, ki so pod poveljstvom Hasana, kakor pravljica govori, k mohamedanski veri odpadlega krščanskega meniha, v velikanskem številu valili se skozi Hrvaško. Le malo število vojščakov je mogel Turjaški med Slovenci nabrati, cvet prebivalcev je bil že v prejšnjih stiskah in v brezkončnem vojevanju poginil. Še manjše število so mu poslali Hrvatje na pomoč, tako da je, do Siska prišedši, komaj 4000 mož imel; Turki pak so bili petkrat močnejši. Tako so se zgrabili in bili slavno bitvo pri Sisku, katera se je sosebo zavoljo hrabrega in pogumnega duha, s katerim so se Kranjci skazali, med njimi pa v prvi vrsti vitez Ravbar s Kravjaka, končala Jugoslovanom na slavo, Turkom pa v pogubo. Večidel so Turki ali na bojišču padli ali se v Kolpi potopili ali pa na begu poginili. Med ubitimi je bil tudi turški poveljnik Hasan sam, iz čigar dragocene obleke so dali napraviti mašni plašč in ustanovili v Ljubljani večno mašo na svetega Ahacija dan kakor obletnico in večni spomin one zmage, zaradi katere je imela Kranjska s sosednimi deželami za zmeraj mir pred večjimi napadi turških razbojnikov.

Bilo je kake dni po bitvi pri Sisku. Vojska se je razhajala po dovršenih opravkih na vse strani.

Samotno sta jezdila dva vojaka ob Kolpi navzgor. Prvi je bil kakih petinštirideset let star, životen in močen. Obraza ni bil lepega; podolgasto lice in čez mero velik nos sta ga kazila; vendar je sijala neka prijaznost možu iz oči, ki je bila priča dobrega njegovega srca. Jezdil je velikanskega konja, dobro rejenega, in ročnik na meču mu je bil s srebrom in zlatom okovan. Tudi po drugi obleki soditi, je moral biti iz plemenite rodovine. To je bil France Rojar, lastnik grada Rojinja in gospodar petih vasi v zakotnem kraju Dolenjskega. Ko je slišal, da je dežela v zadregi, bil je on prvi z devetimi hlapci, ki se je pridružil trumi, katero je peljal Ravbar proti Sisku. France Rojar je bil stare rodovine. Njegovi pradedje so bili iz ljudstva in, šele ko so se posebno v turških bojih in cesarskih vojskah poslavlili, dobili so plemenito ime in nekaj ž njim vred, nekaj pa pozneje premožno domovanje. France nikakor ni hotel biti slabejši od svojih dedov; zato ni pomišljal, kaj mu je storiti: ali varovati mlado ženo doma in sedemletno njeno pastorko ali pa opasati meč in pomoči domovini k splošnemu blagru. Bil je zdaj vdrugeč oženjen. Od svoje prve žene je imel majhno hčer, ljubo dekletce, ki je imela vso tiho in mirno očetovo naravo. Ko pa je njena mati umrla, videl je France v svoji samiji, da je sila dolgočasno, ako ni gospodinje v hiši, in tudi hčerki bi bil rad drugo mater pripeljal. Zato je, čeravno že postaren, vzel v drugi zakon mlado hčer nekega daljnega sosedu. Ali poslednji dve leti, odkar je bil vdrugeč oženjen, moral je sam sebi spoznati, da je bilo med vsemi dejanji v njegovem življenju to poslednje najnespametnejše. Zakaj ne samo da je bila ženska ohola in prepirljiva, da mu je prinesla nepokoj in nesložnost v hišo, da je bila sem ter tja celo spačene nature, ampak moral je celo imeti ženo, ki ga ni ljubila, njegovega otroka pak kakor prava mačeha še po strani gledala, čeravno svojih ni imela. Zato ni čuda, da je France rajši pustil po krvavem dnevu svoje hlapce, kar jih ni v boju padlo, vitez Ravbarju, sam pak se je napotil domov le z enim spremljevalcem.

Poglejmo zdaj še drugega izmed naših vojakov. Ta je ravno nasprotnega videza, srednje, šibkejše postave, čednega obličja, mladega lica in nekako živih oči, tako da bi bil na prvi pogled poprej človeku všeč ko stari njegov tovariš. Opravljen je še skrbneje ko oni. Vendar natančni opazovalec bi bil zapazil, s kakimi lisičjimi in hudobnimi pogledi se je zdaj in zdaj oziral na svojega tovariša; bil bi dalje opazil, da nima nikjer nobene obveze ne rane, celo na obleki nobenega vojnega madeža, da je njegovo orožje vse gladko in nepoškodovano. Iz vsega tega se ni dalo soditi, niti da ima dobro srce in ne da je pogumen in hraber v boju. Vilibald Polut – tako je bilo mladeniču ime – bil je Francu po njegovi prvi ženi nekaj malega v rodu in, ker so mu bili starši brez premoženja zgodaj v mladosti umrli, vzal ga je bil on v svojo hišo in ga je imel skoraj kakor svojega sina.

»Povej mi po pravici, Vilibald,« pravi starejši mlajšemu tovarišu, »kajne, da si šel nerad z menoj v boj?«

»Zakaj?« vpraša mladenič in gleda v tla.

»Spoznal sem, da bi bil ti rajši ostal pri domu; to mi pa nikakor ni bilo povšeči. Današnji čas mora človek biti za vse; boja se mož ne sme ogibati, kadar ga je treba. Nočem sicer, da bi za vsako malenkost za orožje prijel, vendar nekaj možatega se te mora prijati. Tudi v bitvi mi nisi bil pogodu.«

»Ali nisem delal tako ko drugi?« pravi Vilibald nevoljen.

»Ne vem. Zakaj si vedno za menoj stal in bolj na mene pazil ko na sovražnika?« pravi France in ostro pogleda mladeniča.

»V mojih letih se mora človek vsaj malo bati za življenje. Na vas pa sem se moral včasih ozreti, ko ste tako divje in brez premisleka rinili med sovražne vojske.«

»Če ni bilo nič drugega!« pravi vitez nekako zamolklo.

Oba jezditata potem tiho dalje. Vilibald je delal, kakor bi poslednjih besed ne bil razumel; vitez pak je temnega čela spodbodel konja in se zamislil.

»Vilibald,« spregovori starejši čez nekaj časa, »zdaj ti bom rekel dve besedi naravnost iz srca. Ko sem te jaz na prošnjo svoje rajnice v hišo vzal, bil si ti ves drug. Hotel sem te imeti kakor sina in, ko bi lastnih sinov ne imel, namenjen si bil ti, da boš dobil po meni moje ime in premoženje. Ko sem se pa vdrugeč oženil, spremenil si se ti popolnoma. Tako si nekako tih in potuljen proti meni, da ne razumem kako in kaj. Zdi se mi prav, da me ne vidiš lahko.«

Stari je pri tem govorjenju gledal resnobno predse v konjevo grivo.

Ko je končal, spoznal bi bil kdo tretji na postranskem hudobnem očesu mladeničevem, da je starejši resnico govoril. Vendar je Vilibald dejal:

»To ni res, kar pravite. Jaz vas – ljubim tako kakor hvaležen človek.«

»Hej, tvoj jezik sam mi priča, da me sovražiš. Težko se ti je izgovorila beseda ›ljubim‹, zato ker je laž.«

»Morda me pa vi ne morete trpeti in zato tako govorite!«

»Fant, uči se svoj jezik brzdati; morda boš moral še dolgo živeti in učili te bodo drugi ljudje drugače ko jaz. Kako se predrzneš meni sovraštvo do tebe očitati? Morda je bilo to sovraštvo, da sem te, ko nisi imel nobenega človeka, prereditil in odgojil, kakor bi te tvoj oče ne bil? Morda je to sovraštvo ali nestrpnost, nehvaležnik, da sem te že odraščenga v hiši obdržal tudi potlej, ko si očitno svojo malopridnost in nehvaležnost do mene pokazal?«

Te besede je vitez resnobno govoril; mladenič pa jih je poslušal z mrzlim in najnavadnejšim obličjem, kakor bi hotel reči: »Kaj mi je do tega, kar praviš, stara šema!« Ravno to je staremu še bolj gnalo žolč v kri.

»Vi me samo obdolžujete, skazali mi niste še nobene reči,« pravi Vilibald z isto malomarnostjo.

»Ali ne kaže že to tvoje obnašanje proti meni, da resnico trdim? Brez vzrokov jaz ne govorim nikdar. Če boš ti s tako poštenostjo in zvestobo prehodil svet in svoje življenje, bodi vesel; želim ti to iz vsega srca, zaupam ti pa ne veliko. Sicer bi pa moral vedeti in čutiti, da ni na meni opravičevati se proti tebi, da ni meni skazovati, ampak tebi. Povem ti zdaj obenem, da boš moja hišo enkrat za vselej zapustil. Star si dovolj, išči si sreče drugod. Ko bi imel srca kaj, moral bi mi biti za te dobrote hvaležen, ki si jih užil od mene. Razloge sem ti povedal, zakaj to hočem imeti, nekatere pa sam lahko veš bolje ko jaz; zato pa nočem govoriti o njih.«

Mladenič zopet zaničljivo s strani pogleda svojega dobrotnika in mrmra sam predse: »Najbrž bom jaz dalje v tvoji hiši ostal ko ti, stari suhoparnik!«

»Če hočete že tako imeti, zapustil bodem vašo hišo, kjer me videti ne morete,« pravi Vilibald. »Ali mi boste dovolili posloviti se pri milostni gospe?«

Pri tem vprašanju je zopet vitezu lice zardelo.

»Pri nji nimaš nič opraviti; meniti se nimaš ž njo nič. Da ti tudi to povem, zdi se meni in še izmed služabnih ljudi v hiši marsikomu, da si imel ti več govoriti ž njo, kakor prav. Tega pa jaz ne morem trpeti in že pred vojno sem misel imel, katero sem ti zdaj izrekel, da si pojdeš drugam po svetu boljšega očeta iskat. In da boš vedel« – pravi vitez s povzdignjenim glasom – »da boš vedel, da te poznam v globino tvojega malovrednega bitja, ti bi bil nemara rad videl, da bi bil jaz v boju poginil; in če hočem izreči najtežjo in najgrenkejšo misel, ki me že vse dni od boja sem navdaja: ti bi bil sam k mojemu pogubljenju pripomogel. Ni se ti treba izgovarjati. Jaz sam želim in verujem, da so moje zares težke misli prazne, kakor zelo me že tudi tvoje čudno obnašanje med bojem hoče utrjevati v njih.«

Mladenič sam je po teh besedah, nekako zamolklo izgovorjenih, obledel, bodisi da hudobnež ni mislil, da bi ga bil vitez tako globoko pregledal in njegove najskrivnejše namere spoznal, ali pa da se je bal hujšega nastopka Francetove jeze, ker je vedel, da je telesno stari veliko močnejši od njega in da v tedanjem času smrtno maščevanje ne bi bilo nič nenavadnega niti neslišanega. Vendar ni skušal opravičiti se tega strahovitega obdolženja. Starejši jezdec je morda spoznal, kaj je v trenutju gnalo mladeniču kri v lica, ker je dejal:

»Pač bi ti bil marsikdo med nami v prejšnjem in celo še v zdanjem času vso drugo kazen naklonil. Ne bi bil te samo iz hiše spodil, ampak – že veš, kaj imam v mislih. Od mene pa se nimaš bati ničesar. In kadar bom slišal, da si se po svetu dobro nosil, da si spoznal človekovo nalogo v življenju in prisvojil si kreposten in možat značaj, potem imaš pri meni še vedno pribežališče in zavetje bolj ko vsak drug. Zdaj sem ti povedal vse in naj bode mir besedi. Vrni se z menoj za toliko, da ti dam tvoje reči. Dobiš mojega najboljšega konja in popotnico, potem pa misli in išči, kje te sreča čaka. To je moja zadnja beseda, zato molči.«

Rekši, spodbode konja in v diru jahata ob otožno deroči Kolpi bližnjemu gozdu naproti. Sonce je stalo na višku svojega tira in je pripekalo z vso vročino svoje poletne moči. Kraj je bil samotn; le malokje se je prikazala gruča hišic, ponižna vasica ubogih slovenskih kmetov, ki se še zdaj niso bili popolnoma otresli prirojenega in v prejšnjih dneh zopet ponovljenega strahu pred stari strašnim sovražnikom svoje zemlje in vere. Marsikaka ženica je, blagoslov v srcu in na jeziku,